

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani 29. aprila 1885.

Obseg: Kmetovalci slovenski, oskrbujte svoje travnike! — Uravnanje kraških vodá. — C. k. kmetijska družba kranjska. — O zadevah trtne bolezni, ki jo prouzroči gljivica „Peronospora viticola“. — Prestolni govor ob sklepu državnega zbora 22. aprila 1885. — Iz državnega zbora. — Volilno gibanje za državno-zborske volitve. — Zamet v stepah. (Dalje.) — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.**Kmetovalci slovenski, oskrbujte svoje travnike!**

„Travnik“, gotovo za vsakega živinorejca pomena polna in prevažna beseda! — Kmetija, katera ima zadostni kompleks dobro oskrbovanih travnikov, pridoljuje tudi zadostne, dobre in tečne živinske krme; kjer pa te ne manjka, rediti more se tudi pošteno, kmetiji primerno število živine, katera lastniku poleg drugih in gotovih dohodkov daje tudi zadostnega, dobrega in tečnega gnoja, in le tam, kjer teh pogojev ne manjka, kmet v resnici tudi pri dandanašnjih slabih časih brez posebne nesreče dobro napreduje. Človeško truplo brez duše in kmet brez živine v hlevu sta si vsak iz svojega stališča popolno enaka, mrtva namreč.

Domači kmetovalci-živinorejci pridobivajo največ živinske krme na svojih travnikih. Travniki pa leto za letom sami ob sebi čudežev delati in obilnega dobrega sena dajati ne morejo. Treba je, da se jim trud njihove rodovitnosti tudi nasprotno nekoliko povračuje. Kdor vedno le daje in troši, a nič nazaj ne prejema, slednjič popolno onemore, uboža in pod nič pride. Nekaj enakega godi se sploh s travniki po mili domovini. Častne izjeme so zelo redke. Ti viri pravega kmetijskega blagostanja puščajo se le preradi iz pozora, katerega v resnici zaslužijo. Leto k letu res da prirašča na njih neka gotova količina trave, katera daje več ali manj sena, kar ravná se vselej po stanu in okoliščinah njihove protivnosti. Ako se od travnika vedno le jemlje in se mu nič nazaj ne vrača, se za-nj nič ne skrbi, postaja tudi količina prirastka trave na njem od leta do leta vedno manjša, in to na škodo komu? Odgovor: Splošnemu blagostanju!

Ker je pa „malomarnost“ in „nebrižnost“ za travnike tudi eden najstarejših podedovanih kmetijskih grehov, je po mili domovini še prav mnogo mnogo takih kmetovalcev (ne naprednjakov), kateri še vedno mislijo, da, kakor je v tem obziru v preteklosti bilo, mora tudi v prihodnje ostati, to je, da jim morajo travniki brez vsakega truda njihovega zadostnega sena dajati in čudeže — delati; mislijo, da travnikom svojim prav nikakoršne hvaležnosti in nasprotne lju-

bezni dolžni niso. Skoraj neverjetna, a popolno istinita resnica je to.

Velike dobrote, katere travniki slednje leto kmetovalcem-živinorejcem v večji ali manjši obilici ponujajo, ne smele bi se nikakor in nikjer tako čudno in malomarno prezirati. Taka nehvaležnost maščuje se pa vselej tudi sama ob sebi prav občutno nad vnevarneži samimi. Ako se tudi najboljši in najrodovitnejši travnik sporedno od leta do leta le sam sebi prepušča, slednjič popolnoma opeša in totalno onemore. Izpita zemlja ne more več dobre in obilne trave za tečno senó roditi; trava je vedno manjša in redkejša; na pustih zemlji prikažejo se mah in druga za živinsko krmo ničvredna zelišča. To je v posledici vredno plačilo lastniku travnika za njegovo nebrižnost in nehvaležnost. — Davki, delo in trud se nič več ne splačujejo in se tudi nikakor izplačevati ne morejo, ako se od travnika vedno le jemlje in se mu nikdar prav nič nazaj ne povrne.

Nasprotno splačuje se pa lastniku travnika tudi najmanjše koristno delo in prizadeti trud prav dobro in obilno, koje je na svojem travniku pravilno dognal in o pravem času izvršil. Da, trditi moram po vsi pravici, da se vsakoletni mali trud, katerega napredni kmetovalec-živinorejec v pravilnem oskrbovanju svojim travnikom privošči, veliko bolje ter po obilnejem in dobrem prirastku trave za okusno senó tudi gotoveje in izdatneje splačuje, nego se mu oni veliki trud, katerega ima z mučnim obdelovanjem svojih njiv in svojega polja vsako leto sporedno prenašati. Ako ta dvojni trud, te dvojne stroške in ta dvojni prirastek primerjamo in v poštev jemljemo, kolik razloček se nam pokaže! — Tu za malo truda — obilna odškodnina, tam pa za krvavi pot dostikrat le — neznatne obresti! Kdor računati ume in zná, ne bode mu težavno do pravega sklepa in čistega resultata dospeti.

Žal, da se pri vsem tem po mili domovini nahaja še ogromno število travnikov, kateri so na preobčutno škodo splošne blaginje popolnoma vseskozi zanemarnjeni! Tu so prava podoba močvirja, tam zopet vsi s starimi, uže obraščenimi krtinami nakupčani, drugje so zopet bolj puščavi, nego travniku podobni itd. itd. Prav veliko je takih slučajev, v katerih bi se preobilna voda raz travnik z le nepomenljivimi stroški odpeljati dala; stare, nerazkopane krtine so pri košnji velika opovira, a na popolnoma opešanem in opustošenem

travniku pa tudi kaj kositi ni. Za davke od takega travnika in za delo na njem po kôscih izvršeno mora pa lastnik ravno tako drage novce trošiti, kot bi jih, ko bil bi njegov travnik v najboljšem stanu polne moči in obilne rodovitnosti, kar pa na njegov gmotni blagostan gotovo dobro ne vpliva, ni, in tudi dobro vplivalo ne bode.

Da ta nepremakljivi kapital donaja lastniku za njegov trud prav obilnih, dobrih, srednjih, slabih ali pa tudi še celó nikakoršnih obresti, odvisno je največ in poglobitno le od njega. Tu veljá: „Kakor kdo konja podkuje, tako bode mu po polzkih potih vozil.“

Toraj ob kratkem: Kjer travnikom potrebne vode primanjkuje, naj se, ako mogoče, voda o pravem času na-nje napelje. Premokrotni travniki naj se, kjer je le mogoče, poprej ko se na njih kako drugo koristno delo prične, po drenažah ali pa po pokritih jarkih preobilne vode oprosté. Onemoglim in opešanim travnikom gnoji se med zimskim časom prav koristno potem s primernim in dobrim kompostom, s superfosfatnim gnojem, koščeno moko, pepelom in mavcem, oziroma z apnom. Taka gnojila so sladkim travam in raznim travniškim deteljicam pravi živež, prava tečna hrana, po katerih prično krepko in čvrsto rasti; po njih promine pa ob enem na travnikih tudi mahovje in kisló travje samo ob sebi. Da se opešani travnik menjevalno enkrat pokosi, a enkrat pa popase (tako svetujejo napredni kmetovalci-živinorejci), da se pri-lično na lahko z gnojnico ali pa drugim gnojem pognoji, da se vsako pomlad s travniško brano pošteno prevleče in potrebi, pa je najvažnejše oskrbovalno delo travnika pri kraji. Tako delo izvršeno o pravem času pa tudi Bog zná, kakovega truda in zamude časa ne stane, a rentuje se pa jako dobro ter se lastniku hvaležno, gotovo in točno splačuje. Trava na tako oskrbovanem travniku raste bujno, je okusna, daje obilo dobrega in tečnega sená, in posledica temu je tudi ta, da lastniku travnika tudi več onega malika, ki se pod palcem prijetno čuti, v njegov žep po najgotovejši poti priroma.

Naj se toraj tudi za travnike po moči malo več in pravilneje skrbeti izvoli!

Uravnavanje kraških vodá.

Vsled popolnem predrugačenih razmer ne more dandanes kmetovalec izhajati pri tistih dohodkih kot pred nekaterimi desetletji, če tudi bi se vrstile dobre letine leto za letom. Višji davki, dražje življenje itd. silijo razumnega posestnika misliti, kako obdelovanje zemlje preustrojiti, da bi mu donajala več dohodke. Marsikatero nepriliko ni se poprej zdelo kmetovalcu potrebno odstraniti, ker so mu travniki in polje vedno še dosti rodili za njegove potrebe. Sedaj pa, ko razumni kmetovalci na vse strani premišljujejo, kako svoje dohodke pomnožiti, uvidevajo na raznih krajih tudi potrebo uravnave vodá, katere jim ob času povodenj silno veliko škodo delajo.

Tudi na Kranjskem delajo povodnje mnogo in deloma zeló veliko škodo, katero je na vsaki način treba zabraniti, če se hoče blagostajnost kmetova ohraniti. Se ve da uravnavanje vodá ni lahka reč, ter se dá izvršiti le sè združenimi silami ter z državno podporo. Državni zbor je tudi uže sklenil v to svrhu dovoliti na leto pol milijona goldinarjev in tudi Kranjska bode deležna tega denarja — ako se sploh kedo za-nj oglasi. Deželni zbor, oziroma odbor, imel bode pravico zahtevati podporo iz tega zaklada in na njega se je treba obračati v vseh teh zadevah.

Največ škode napravijo, in sme se reči redne škode, vsako leto povodnji kraških vodá. Njih uravnava bi bila velika dobrota za prizadete kmetovalce in skrajni čas je, da se reč v roke vzame. Kranjska dežela mora biti hvaležna „Klubu turistov“, kateri je uže prve korake v tej zadevi storili ter dovolili denar za preiskavanje kraških vodá, katere največ le pod zemljo tekó. Umestno bi bilo, ko bi tudi dežela to prizadetje z denarjem podpirala, ker konečno uravnanje izvršiti se bode zamoglo le na podlagi vednostnih preiskavanj.

Na tem mestu hočem čast. čitateljem poročati, kaj da se je uže storilo in kaj da se ima storiti.

Gospod Franc Kraus iz Dunaja je v mesečnem shodu „kluba turistov“ oddelka kranjskega 17. t. m. v Ljubljani to le poročal:

Poročevalec je v svojem govoru načrtal pregled kraških dolin (Kesselthäler), katere se dájo razdeliti po odtoku njih vodá, ki so Ljubljani, Krka in Kolpa. K prvi skupini pripadajo kraji na Pivki, potem ložka, cirkniska in planinska dolina; v teh krajih se bode za sedaj od strani „oddelka za preiskavanje jam“ delovalo, posebno pa hočejo preiskati pod zemeljske odtoké Pivke in Unca ter po možnosti odstraniti ovire naglega odtoka teh vod. Gori imenovani oddelek se sedaj s tem pečá, da napravi porabljev vhod v globoko Pivško jamo, ki je med Postojno in Planino. V tej jami je na dnu tekoča voda. Iz te jame skušalo se bode po vodi nazaj priti v postojnsko jamo ter podzemeljske hodnike tako popraviti, da bode mogoče s čolni se po vodi voziti. Med pivško jamo in postojnsko je gotovo tudi v zvezi brezno „črne jame“. Ako se bode posrečilo gori imenovano zvezo napraviti, potem bodo skušali zvezati pivško jamo z jamo pri Podgradu.

Manj težav delalo bode preiskavanje odtokov iz cirkniskega jezera v planinsko dolino, ker pridejo v škocijanskem gozdu na dan. Teže bode pa preiskavanje zveze med Uncem in Ljubljani, v to svrho porabila se bode „Vranja jama“ pri Ljubljanskem vrhu.

Gospod Kraus razlagal je potem, kako nagli odtok podzemeljskih vodá pospešiti ter tako zabranjevati povodnje. Za to sta le dva sredstva: ali iztrebljenje jam ali pa razširjenje jam z razstreljevanjem. V ta namen je klub turistov tudi uže dovolil 1000 gold. in je pričakovati, če se delo dobro sponese, da dobi podporo tudi od kod drugod, ker ima res tudi velik narodno-gospodarski pomen.

Tudi o povodnjih, ki jih napravlja Račna, daje gospod Kraus nasvete, kako priskočiti na pomoč prebivalcem te kotline.

Nasveti g. Krausa so:

Naslednjim krajem v Račni dolini in zunaj nje obrniti je zlasti pozornost:

1. Šentjurskim studencem, o katerih se ne vé, od kod se napajajo.
2. Ponikvam pri Zagracu, po katerih se odteka voda dobravškega otoka, ne vé se kam.
3. Jami pri Ponikvah, iz katere se, kakor se trdi, odteka potok pri Mali Račni.
4. Jami pri Mali Račni, kamor zginja ta potok.
5. Jami pri Krki, kjer se neki ona voda prikazuje zopet na dan.

Razen teh krajev bi se morale jemati v poštev kotline v obližji in rupe, od prvih zlasti one pri Veliki Loki, Lucki Dolini ali kotlini pri Lučah, o katerih se nikakor ne vé, kam oddajajo svojo vodó.

Če bi se potrdila sumnja, da se prikazujejo iz rupe velikanskega studenca pri Krki vode Račne doline, prišlo bi se vsem neprilicnostim na isti način v